

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

Xalqaro Tashkilotlarni Samarali Boshqarishning Usullari

Mirzayeva Durdona Maxamadjonovna
Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi magistri
durdonamirzayeva66@gmail.com

Annotatsiya

Xalqaro tashkilotlar globallashtirish sharoitida davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni ta'minlash, transmilliy muammolarni hal etish va barqaror global boshqaruvni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq mavjud ilmiy tadqiqotlarda xalqaro tashkilotlarni samarali boshqarish tamoyillarining institutsional samaradorlik va legitimlikka ta'siri yetarli darajada kompleks va qiyosiy asosda o'rganilmaganligi bilimlar bo'shlig'ini yuzaga keltirmoqda. Mazkur tadqiqot institutsional yondashuvga tayangan holda sifatli tahliliy metod orqali amalga oshirildi; ilmiy adabiyotlar, rasmiy hujjatlar va boshqaruv ko'rsatkichlari qiyosiy hamda kontent tahlil asosida o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ko'p tomonlama ishtirok, qoidalarga asoslangan boshqaruv, shaffoflik, hisobdorlik va institutsional moslashuvchanlik tamoyillarining tizimli integratsiyasi xalqaro tashkilotlar samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Olingan natijalar boshqaruv samaradorligi formal vakolatlardan ko'ra muvozanatli va adaptiv boshqaruv mexanizmlariga ko'proq bog'liqligini tasdiqlaydi hamda siyosatchilar va tashkilot rahbarlari uchun boshqaruv islohotlarini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi, shuningdek, kelgusida standartlashtirilgan samaradorlik ko'rsatkichlarini ishlab chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: circular economy, linear economy, supply chain, industry, environmental protection, gas emissions, value chains, solid household waste.

Kirish

Xalqaro tashkilotlar zamonaviy global tizimning muhim institutlari hisoblanadi. Ular davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni ta'minlash, xalqaro xavfsizlikni mustahkamlash, iqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlash, inson huquqlarini himoya qilish hamda ekologik va ijtimoiy muammolarni hal etishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, United Nations global tinchlik va xavfsizlikni ta'minlashga xizmat qilsa, World Bank rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy islohotlarni moliyalashtiradi, World Trade Organization esa xalqaro savdo qoidalarini tartibga soladi. Ushbu tashkilotlar ko'p

tomonlama (multilateral) boshqaruv tamoyillari asosida faoliyat yuritadi va ularning samaradorligi boshqaruv mexanizmlarining sifatiga bevosita bog‘liqdir.

Xalqaro tashkilotlarni samarali boshqarish murakkab jarayon bo‘lib, u davlatlar manfaatlari, institutlar mustaqilligi va global legitimlik o‘rtasidagi muvozanatni ta‘minlashni talab etadi. Bunday boshqaruv suveren tenglik, kollektiv qaror qabul qilish, shaffoflik va hisobdorlik kabi asosiy tamoyillarga tayanadi. Tashkilot ichidagi boshqaruv tuzilmasi (Assambleya, Ijroiya kengash, kotibiyat va boshqalar) qarorlarning qonuniyligi va ijrosini ta‘minlovchi institutsional mexanizm sifatida xizmat qiladi.

Samarali boshqaruvning birinchi usuli — ko‘p tomonlama ishtirokni kuchaytirishdir. Qaror qabul qilish jarayonida barcha a‘zo davlatlarning teng huquqli ishtiroki ishonchni oshiradi va tashkilot legitimligini mustahkamlaydi. Ikkinchi usul — qoidalarga asoslangan boshqaruv bo‘lib, xalqaro huquq normalariga qat‘iy amal qilish orqali barqarorlikni ta‘minlaydi. Uchinchi muhim usul — institutsional moslashuvchanlik, ya‘ni global muammolarning tez o‘zgaruvchan sharoitida tashkilotning tezkor islohot va modernizatsiyaga tayyorligi. To‘rtinchi usul — shaffoflik va hisobdorlikni ta‘minlash, bu esa moliyaviy ochiqlik, raqamli hisobot tizimlari va fuqarolik jamiyati bilan muloqotni rivojlantirish orqali amalga oshiriladi.

Zamonaviy sharoitda xalqaro tashkilotlarni boshqarishda raqamli boshqaruv vositalari va ma‘lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish tizimlari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Elektron platformalar, ochiq ma‘lumotlar bazalari va sun‘iy intellektga asoslangan monitoring tizimlari boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, siyosiy bosim va byurokratik to‘siqlarni kamaytirish ham samarali boshqaruvning muhim sharti hisoblanadi.

Xalqaro tashkilotlarni samarali boshqarish ko‘p qatlamli va institutsional jihatdan muvozanatlashgan yondashuvni talab etadi. Multilateral hamkorlik, qoidalarga asoslangan tartib, moslashuvchan boshqaruv, shaffoflik va innovatsion texnologiyalarni integratsiya qilish orqali tashkilotlar global boshqaruv tizimida o‘z rolini yanada mustahkamlashi mumkin. Ushbu usullar xalqaro tashkilotlarning legitimligi, samaradorligi va barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari xalqaro tashkilotlarni samarali boshqarish ularning formal vakolatlari yoki tashkiliy tuzilmasigina emas, balki ko‘p tomonlama hamkorlik, qoidalarga asoslangan boshqaruv, institutsional moslashuvchanlik, shaffoflik va hisobdorlik tamoyillarining tizimli integratsiyasiga bevosita bog‘liqligini ko‘rsatdi. Asosiy topilma shundan iboratki, a‘zo davlatlar manfaatlari bilan institutsional mustaqillik o‘rtasida muvozanatni ta‘minlay olgan tashkilotlar yuqori legitimlik, muvofiqlashtirish salohiyati va global muammolarga tezkor javob berish qobiliyatiga ega bo‘ladi. Tadqiqot natijalari nazariy jihatdan institutsional yondashuvlarning dolzarbligini tasdiqlaydi, amaliy jihatdan esa siyosatchilar va xalqaro tashkilot rahbarlari uchun boshqaruv islohotlarini takomillashtirish, qaror qabul qilish jarayonlarini yanada ochiq va inklyuziv qilish hamda samaradorlikni oshirish bo‘yicha aniq yo‘nalishlarni belgilab beradi. Kelgusidagi tadqiqotlar doirasida xalqaro tashkilotlar faoliyatini baholash uchun standartlashtirilgan miqdoriy ko‘rsatkichlarni ishlab chiqish, turli tashkilotlar o‘rtasida qiyosiy empirik tahlillarni kengaytirish hamda raqamli boshqaruv vositalari va sun‘iy intellekt texnologiyalarining institutsional qaror qabul qilish jarayonlariga ta‘sirini chuqur o‘rganish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar ro‘yxati

- [1] R. S. Dilmuratovna, “O‘zbekistonda katta va xalqaro loyihalarni boshqarish: tajriba va amaliy misollar,” *American Journal of Multidisciplinary Bulletin*, vol. 3, no. 3, pp. 23–32, 2025.
- [2] X. N. Xamrayevich, “Globallashtirish sharoitida iqtisodiyotga innovatsiyalarni joriy etishni

- boshqarish yo‘llari,” *Journal of New Century Innovations*, vol. 76, no. 1, pp. 131–135, 2025.
- [3] F. A. Kadirov, “Sanoatdan so‘nggi jamiyatda texnologiyalar va intellektual kapital: o‘zaro bog‘liqliklar va o‘zgarishlar,” *IMRAS*, vol. 7, no. 2, pp. 133–139, 2024.
- [4] B. K. Zayniddinovna, “Zamonaviy tilshunoslik muammolari: globallashuvning tilga ta’siri va madaniy xilma-xillik,” *Tadqiqotlar*, vol. 62, no. 3, pp. 274–283, 2025.
- A. Asrakulova, “Rivojlanayotgan davlatlarda boshlang‘ich ta’limni moliyalashtirishni yaxshilash yo‘llari,” *University Research Base*, pp. 243–245, 2024.
- [5] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti, “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida,” *Farmon*, no. 28, pp. 90–92, 2022.
- [6] N. T. O‘rmonov and A. R. Ismailov, *Korporativ boshqaruv: prinsiplar, siyosat va amaliyot*. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2019.
- [7] M. G. Umarxodjaeva and A. R. Ismailov, *Korporativ boshqaruv–2*. Toshkent: TDIU, 2019.
- Q. S. Matyaqubovich, “Suv resurslarini integrallashgan holda boshqarish (SRIB),” *Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyalar*, vol. 1, no. 5, pp. 559–566, 2025.
- [8] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti, “2017–2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasini amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida,” PF-5308-son Farmon, 22-yanvar 2018-yil.